

Zadeva: Zapisnik 80. redne seje Programskega sveta Sinteze in Nacionalnega sveta za spremembo volilnega sistema (NSVS)

Seja je preko elektronskih medijev potekala v torek, 7. januarja 2025 med 17. in 18.20. uro. Glede na dejstvo, da je bila to prva redna seja v letu 2025, smo se na zadnji seji v letu 2024 dogovorili, da bo celotna seja namenjena analizi našega delovanja v letu 2024 in izhodiščem za delo v letu 2025.

1. Izvlečki iz analize širšega dogajanja v letu 2024

Uvodoma je bila razprava posvečena razumevanju širše gospodarsko – razvojne slike. V tem delu je bilo večkrat poudarjeno, da je situacija pogosto slikana preveč črno, saj obstoji vrsta podatkov, ki jih je treba upoštevati:

- Slovenska inflacija je nižja od evropske in dvakrat nižja od hrvaške;
- Primanjkljaj državnega proračuna je najnižji v zadnjem desetletju;
- Pričakovana gospodarskih trendov za leto 2025 so v Sloveniji s strani gospodarstvenikov ocenjena bistveno bolje kot npr. v Nemčiji;
- Slovenija ohranja visoko stopnjo zaposlenosti oz. nizkega deleža nezaposlenih;
- Itd.

Bistveno slabše pa je bila v razpravi ocenjena politična situacija, ki je zaradi zaostrenih konfliktov med vlado in opozicijo na robu normalnega. K politični nestabilnosti vse več prispevajo tudi nesporazumi in pritiski znotraj koalicije same, kar kaže, da se je predvolilna vročica že začela. Pri tem ne bi smeli spregledati dejstva iz preteklosti, da so prav take nekorektne igre koalicijskih partnerjev prisilile premierja M. Šarca k odstopu, kar je po številnih manevrih pripeljalo do spremembe vlade.

2. Demokratizacija volilnega sistema

Številni naši sodelavci ocenjujejo, da se glede demokratizacije volilnega sistema v letu 2024 ni zgodilo nič pomembnega in vsa naša prizadevanja ocenjujejo kot neuspešna.

Podrobnejša analiza pokaže, da temu še zdaleč ni tako. Posebej moramo biti pozorni na naslednja dejstva:

- Volilni sistem je tako pomemben, da je v večini družb njegovo spreminjanje zavarovano z zahtevo po visoki stopnji družbene enotnosti oz. kvalificirano večino za sprejemanje odločitev, praviloma enako kot ustava. Zato običajno traja daljše obdobje (pogosto desetletje ali več), da se zavest strokovnjakov o potrebnih spremembah obstoječega sistema uveljavi kot večinska politična volja v potrebnem obsegu. Pri nas to stopnjo enotnosti dosegamo šele zdaj. Rezultati referendumov so prvič pokazali, da več kot 71 % državljanov (volivcev) zahteva demokratizacijo volilnega sistema oz. uvedbo kombiniranega sistema. In k tej

porasti spoznanja, da je demokratizacija nujna, sta nedvomno mnogo (največ) prispevala prav SINTEZA-KCD in NSVS;

- Drugo, kar je izredno pomembno, je dejstvo, da je v letu 2024 na našo pobudo (zahtevo) vendarle prišlo do referendumu o tem vprašanju. S tem je aktualna politična sredina de facto priznala, da mora o volilnem sistemu odločati ljudstvo, ki je po naši ustavi suvereno in nosilec politične oblasti. Od tu ni legalne in moralne poti nazaj: vsak model novega Zakona o volitvah poslancev bo moral biti potrjen na referendumu in ne zgolj z dogovori ali celo kupčijami med političnimi strankami;
- Rezultati referendumu so torej moralno politična obveza, da stranke v tesnem sodelovanju s predstavniki in strokovnjaki civilne družbe oblikujejo ustrezen sporazum o spremembah volilnega sistema, da poslanci že v tem sklicu to spremembo potrdijo in še pred dokončnim sprejemom z referendumom preverijo, ali je predlagani sistem takšen, kot ga želijo in zahtevajo državljani.

3. Ali je nastopila ustavna kriza?

Ob jasno izraženi volji državljanov na referendumu je obotavljanje strank, da rezultate referendumu uresničijo, pravno nedopustno in celo nepojmljivo. Predstavlja enako kršenje Ustave kot dejstvo, da DZ že več kot desetletje ne izvede sklepov Ustavnega sodišča oz. zakonske obveze o oblikovanju Pokrajin. Ker je DZ prvi, ki krši Ustavo, lahko upravičeno opozarjamo, da slovenska politična nomenklatura že več kot desetletje prikriva flagrantno kršenje ustavnih določil.

To spoznanje pa nas opozarja še na nekaj drugega: da je verjetnost, da lahko demokratizacijo volilnega sistema speljemo po regularni poti, skozi razpravo v DZ (ki je vedno znova oblikovan po volji direktij političnih strank), pičla oz. nikakršna. S tem problemom so se soočile tudi nekatere druge primerljive države, zlasti Irska in Islandija. Rešili sta ga tako, da sta mimo obstoječe legitimne oblasti političnih strank (parlament, vlada) našli pot za oblikovanje nekakšne paralelne oz. legitimne in neposredne »ljudske skupščine«, ki je na pravni podlagi suverenosti naroda odpravila diktatorsko moč strankarskih vodstev in vzpostavila sistem nadzora civilne družbe nad delovanjem političnih institucij, začenši z demokratičnimi volitvami.

4. Zaključek

Na sestanku smo se dogovorili, da bomo podrobneje proučili to alternativno pot demokratizacije volilnega sistema.

Načelo našega delovanja v letu 2024 je VZTRAJANJE, predvsem tudi v opozarjanju javnosti, da je strankokracija v Sloveniji vse bolj očitna razvojna past, saj vodi k razpadanju pravnega sistema, v političen kaos in brezzakonje.

Razpravo povzel in zapisal Emil Milan Pintar